

QUY TRÌNH VỆ SINH TAY

(Ban hành kèm theo Quyết định số /QĐ-YTKS ngày /3/2025 của TTYT Khánh Sơn)

I. MỤC ĐÍCH:

- Làm sạch và loại bỏ vi khuẩn tạm trú trên bàn tay.
- Đảm bảo an toàn cho người bệnh và nhân viên y tế.
- Góp phần làm giảm tỷ lệ nhiễm khuẩn bệnh viện.

II. PHẠM VI ÁP DỤNG:

Áp dụng trong tất cả các hoạt động liên quan khám, chữa bệnh.

III. ĐỐI TƯỢNG ÁP DỤNG:

Tất cả nhân viên y tế có thực hiện thăm khám, điều trị và chăm sóc NB (gọi chung là nhân viên y tế chăm sóc người bệnh)

III. THUẬT NGỮ VÀ TỪ VIẾT TẮT:

3.1. Thuật ngữ liên qua tới vệ sinh tay

Xà phòng khử khuẩn (Antimicrobial soap): Là xà phòng ở dạng bánh hoặc dung dịch có chứa chất khử khuẩn.

Xà phòng thường (Normal/Plain soap): Là hợp chất có hoạt tính làm sạch, không chứa chất khử khuẩn.

Dung dịch vệ sinh tay chứa cồn (Alcohol-based handrub): Là chế phẩm vệ sinh tay dạng dung dịch, dạng gel hoặc dạng bột chứa cồn isopropanol, ethanol hoặc n-propanol, hoặc kết hợp hai trong những thành phần này hoặc với một chất khử khuẩn và được bổ sung chất làm ẩm, dưỡng da; được sử dụng bằng cách chà tay cho tới khi cồn bay hơi hết, không sử dụng nước.

Vệ sinh tay (Hand hygiene): Là một thuật ngữ chung để chỉ hoặc rửa tay bằng xà phòng thường, rửa tay bằng xà phòng khử khuẩn hoặc chà tay bằng dung dịch vệ sinh tay chứa cồn.

Rửa tay (Hand washing): Là rửa tay với nước và xà phòng thường.

Rửa tay khử khuẩn (Antiseptic handwash): Là rửa tay với nước và xà phòng khử khuẩn.

Chà tay khử khuẩn (Antiseptic handrub): Là chà toàn bộ bàn tay bằng dung dịch vệ sinh tay chứa cồn (không dùng nước) nhằm làm giảm lượng vi khuẩn có trên bàn tay. Những chế phẩm vệ sinh tay chứa cồn thường chứa 60% đến 90% cồn ethanol hoặc isopropanol hoặc kết hợp các loại cồn trên với một chất khử khuẩn khác.

Vệ sinh tay ngoại khoa (Surgical hand hygiene): Là rửa tay khử khuẩn hoặc chà tay khử khuẩn được kíp phẫu thuật thực hiện trước mọi phẫu thuật nhằm loại bỏ phổ vi khuẩn vãng lai và định cư trên tay (từ bàn tay tới khuỷu tay).

Phổ vi khuẩn vãng lai (Transient flora): Là các vi khuẩn ở bề mặt da tay, chủ yếu do ô nhiễm khi tay tiếp xúc với NB và bề mặt môi trường, dễ dàng loại bỏ bằng vệ sinh tay thường quy.

Phổ vi khuẩn định cư (Resident flora): Là các vi khuẩn tồn tại và phát triển trong tế bào biểu bì da tay, đồng thời cũng thấy ở bề mặt da tay và được loại bỏ (diệt khuẩn) bằng vệ sinh tay ngoại khoa.

Vùng kề cận NB (Patient zone): Là vùng xung quanh NB như: giường bệnh, bàn, ga trải giường, các dụng cụ thiết bị trực tiếp phục vụ người bệnh. Vùng kề cận NB thường ô nhiễm các vi sinh vật có từ người bệnh.

3.2. Chữ viết tắt:

NB	: Người bệnh
VST	: Vệ sinh tay
CSNB	: Chăm sóc người bệnh
KSNK	: Kiểm soát nhiễm khuẩn
KBCB	: Khám bệnh chữa bệnh
NVYT	: Nhân viên y tế
NKBV	: Nhiễm khuẩn bệnh viện

IV. TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Y tế, “Thông tư Hướng dẫn tổ chức thực hiện công tác kiểm soát nhiễm khuẩn trong các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh”, 2010;
- Bộ Y tế, “Tài liệu đào tạo liên tục kiểm soát nhiễm khuẩn”, 2012;
- Bộ Y tế, “Hướng dẫn giám sát nhiễm khuẩn bệnh viện trong các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh”, 2017.

V. NỘI DUNG QUY TRÌNH

1. Quy trình vệ sinh tay thường quy

(Bao gồm: VST bằng xà phòng và chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn).

1.1. Phương tiện VST thường quy

1.1.1. Trang bị phương tiện rửa tay thường quy

- Yêu cầu ở mỗi phòng phẫu thuật, thủ thuật đều trang bị đầy đủ các phương tiện để VST thường quy.

- Trên mỗi xe tiêm, xe thủ thuật, giường bệnh nặng đều có trang bị dung dịch VST chứa cồn.

1.1.2. Hóa chất rửa tay

* VST bằng xà phòng: Thường dùng xà phòng thông thường để VST; tốt hơn có thể dùng xà phòng kháng khuẩn có chứa chlorhexidin hoặc iodine.

- Xà phòng nếu ở dạng bánh (cục) thì được đựng trong hộp đáy hộp có lỗ thoát.

- Xà phòng dạng lỏng thì bình chứa có gắn bơm định lượng.

- Có thể sử dụng xà phòng thường ở dạng bột để VST thường quy.

* Chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn: thường dùng các loại cồn isopropanol, hoặc có thể dùng cồn ethanol; cồn- propanol,. Có thể kết hợp các cồn trên hoặc với chất khử khuẩn khác và chất làm ẩm bảo vệ da.

1.1.3. Bồn rửa tay

- Vòi nước cấp: sử dụng vòi gạt, kín hoặc tốt hơn là vòi đập chân.

- Không có các phương tiện, đồ vật khác quanh bồn.

1.1.4. Nước để VST bằng xà phòng: Sử dụng nước sạch đạt quy chuẩn Quốc gia về nước sinh hoạt QCVN 02:2009/BYT.

1.1.5. Khăn lau tay: Sử dụng khăn sạch đựng trong hộp kín nhưng dễ lấy. Chỉ sử dụng một khăn cho một lần lau, nếu tái sử dụng cần giặt khử khuẩn.

1.2. Các thời điểm VST thường quy

- Yêu cầu VST thường quy ở các thời điểm theo **phụ lục 1**.

- Các thời điểm chăm sóc NB sau cũng cần VST:

+ Chăm sóc bản sang chăm sóc sạch trên cùng một NB.

+ Trước mang găng và sau tháo găng.

+ Trước khi vào buồng bệnh và sau khi ra khỏi buồng bệnh.

1.3. Các bước tiến hành quy trình kỹ thuật VST thường quy

Sơ đồ quy trình kỹ thuật VST thường quy

Trách nhiệm	Các bước thực hiện	Mô tả /Biểu mẫu
-------------	--------------------	-----------------

Tất cả NVYT CSNB	Xác định các thời điểm VST thường quy	- Các thời điểm yêu cầu phải VST thường quy theo <i>phụ lục 1</i> .
Tất cả NVYT CSNB	↓ Chọn phương pháp VST ↓	- VST bằng xà phòng khi : + Thấy rõ vết bẩn trên bàn tay; + Có dính dịch tiết cơ thể của NB. - Chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn khi: + Không thấy rõ vết bẩn trên bàn tay. + Sau tháo bỏ găng. + Giữa các lần khám bệnh.
Tất cả NVYT CSNB	Sử dụng hóa chất phù hợp với phương pháp VST ↓	- Sử dụng 3ml- 5ml dung dịch hóa chất cho mỗi lần VST. - Nếu VST bằng xà phòng dạng bột thì sử dụng 3g- 5g hoặc xà phòng dạng bánh thì bôi bánh xà phòng lên lòng bàn tay 3 lần- 5 lần cho mỗi lần VST.
Tất cả NVYT CSNB	↓ Tuân thủ theo 06 bước VST thường quy ↓	- Tuân thủ đầy đủ <i>Các bước VST bằng xà phòng</i> , xem <i>phụ lục 2</i> . - Tuân thủ <i>Các bước chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn</i> , xem <i>phụ lục 3</i> .
Tất cả NVYT CSNB	↓ Tránh gây tái nhiễm bàn tay sau VST	- Sử dụng khăn sạch cho 1 lần lau khô, khăn này dùng để đóng vòi nước nếu vòi nước vặn bằng tay.

2. Quy trình vệ sinh tay ngoại khoa

2.1. Mục đích

Loại bỏ phổ vi khuẩn vĩnh lai và định cư có trên da bàn tay, cổ tay, cẳng tay và khuỷu tay nhằm ngăn ngừa lan truyền tác nhân gây bệnh từ tay NVYT vào vết mổ trong quá trình phẫu thuật.

2.2. Đối tượng, phạm vi áp dụng

Mọi NVYT trực tiếp tham gia phẫu thuật (phẫu thuật viên, phụ mổ, dụng cụ viên, bác sỹ gây mê...).

2.3. Nội dung thực hiện:

2.3.1. Phương tiện

a. Phương tiện phòng hộ cá nhân: Quần áo khu phẫu thuật (quần áo sạch dành riêng cho khu phẫu thuật), mũ vải hoặc mũ giấy, khẩu trang ngoại khoa sử dụng một lần, ủng giấy hoặc dép dành riêng cho khu phẫu thuật được làm sạch và khử khuẩn hằng ngày.

b. Phương tiện VST ngoại khoa:

- Phương tiện cho phương pháp VST bằng dung dịch khử khuẩn:

+ Bồn rửa tay ngoại khoa chuyên dụng bằng inox hoặc các vật liệu dễ vệ sinh, chống trầy xước. Vòi cấp nước có cần gạt tự động hoặc đạp chân; trong bồn không có vết bẩn nhìn/sờ thấy được, quanh bồn không để phương tiện, đồ vật khác.

+ Dung dịch xà phòng khử khuẩn chứa chlorhexidine 4% đựng trong bình kín, có bơm định lượng được cấp tự động hoặc bằng cần gạt tay hoạt động tốt.

+ Nước rửa tay: Nước máy đạt tiêu chuẩn nước sinh hoạt (QCVN 02) hoặc nước RO (nước đã qua hệ thống thẩm thấu ngược) được lọc qua màng siêu lọc hoặc được khử khuẩn bằng tia cực tím.

+ Bàn chải mềm vô khuẩn (trong hộp hấp), khăn tiệt khuẩn sử dụng một lần.

- Phương tiện cho phương pháp VST bằng dung dịch VST chứa cồn:

+ Dung dịch xà phòng thường (xà phòng không chứa chất khử khuẩn) đựng trong bình kín, có bơm định lượng được cấp tự động hoặc bằng cần gạt tay hoạt động tốt.

+ Dung dịch VST chứa cồn đựng trong bình kín, có bơm định lượng được cấp tự động hoặc bằng cần gạt tay hoạt động tốt.

+ Bồn rửa tay ngoại khoa chuyên dụng bằng inox hoặc các vật liệu dễ vệ sinh, chống trầy xước: Vòi cấp nước có cần gạt tự động hoặc đạp chân; trong bồn không có vết bẩn nhìn/sờ thấy được, quanh bồn không để phương tiện, đồ vật khác.

+ Nước rửa tay: Nước máy hoặc nước RO (nước đã qua hệ thống thẩm thấu ngược) được lọc qua màng siêu lọc hoặc được khử khuẩn bằng tia cực tím.

+ Khăn tiệt khuẩn (trong hộp hấp)/khăn giấy sạch sử dụng một lần.

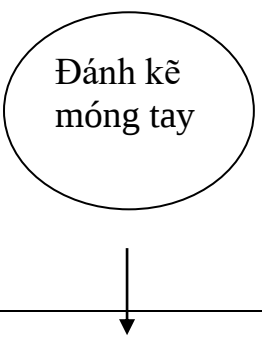
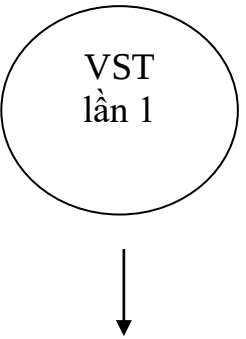
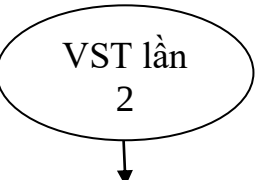
2.3.2. Chuẩn bị

Mặc quần áo khu phẫu thuật, tháo bỏ trang sức trên tay, đội mũ trùm kín tóc, mang khẩu trang che kín mũi miệng, mang ủng giấy hoặc đi dép dành riêng cho khu phẫu thuật

2.3.3 Các bước tiến hành quy trình kỹ thuật VST ngoại khoa

Sơ đồ quy trình kỹ thuật VST ngoại khoa

a. Phương pháp VST bằng dung dịch xà phòng khử khuẩn

Trách nhiệm	Các bước thực hiện	Mô tả /Biểu mẫu
NVYT trực tiếp tham gia phẫu thuật		- Làm ướt bàn tay. - Lấy 3ml-5ml dung dịch xà phòng khử khuẩn vào lòng bàn tay. - Chà sạch kẽ móng tay của từng bàn tay bằng bàn chải trong 30 giây.
NVYT trực tiếp tham gia phẫu thuật		- Làm ướt bàn tay tới khuỷu tay. - Lấy 3ml-5ml dung dịch xà phòng khử khuẩn vào lòng bàn tay. - Các bước VST như quy trình VST thường quy, sau đó chà tay tới cổ tay, cẳng tay và khuỷu tay. - Thời gian VST lần 1 là 1 phút 30 giây. - Tráng tay dưới vòi nước theo trình tự từ đầu ngón tay tới khuỷu tay, loại bỏ hoàn toàn dung dịch khử khuẩn trên tay.
NVYT trực tiếp tham gia phẫu thuật		Tương tự VST lần 1

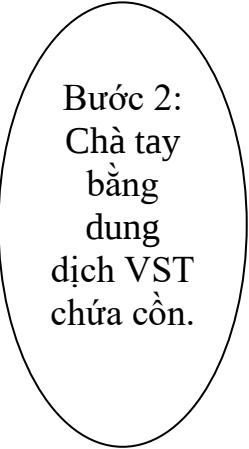
NVYT trực tiếp tham gia phẫu thuật	Làm khô tay	Làm khô toàn bộ bàn tay, cổ tay, cẳng tay tới khuỷu tay bằng khăn vô khuẩn dùng 1 lần.
------------------------------------	---	--

Chú ý:

- Trong quá trình rửa tay, cánh tay và bàn tay luôn hướng lên trên;
- Trường hợp không kiểm soát được chất lượng vô khuẩn của nước và khăn lau tay thì sau khi lau khô tay cần chà tay (từ cổ tay tới khuỷu tay và sau cùng là bàn tay) bằng dung dịch VST chứa cồn trong thời gian tối thiểu 1 phút.

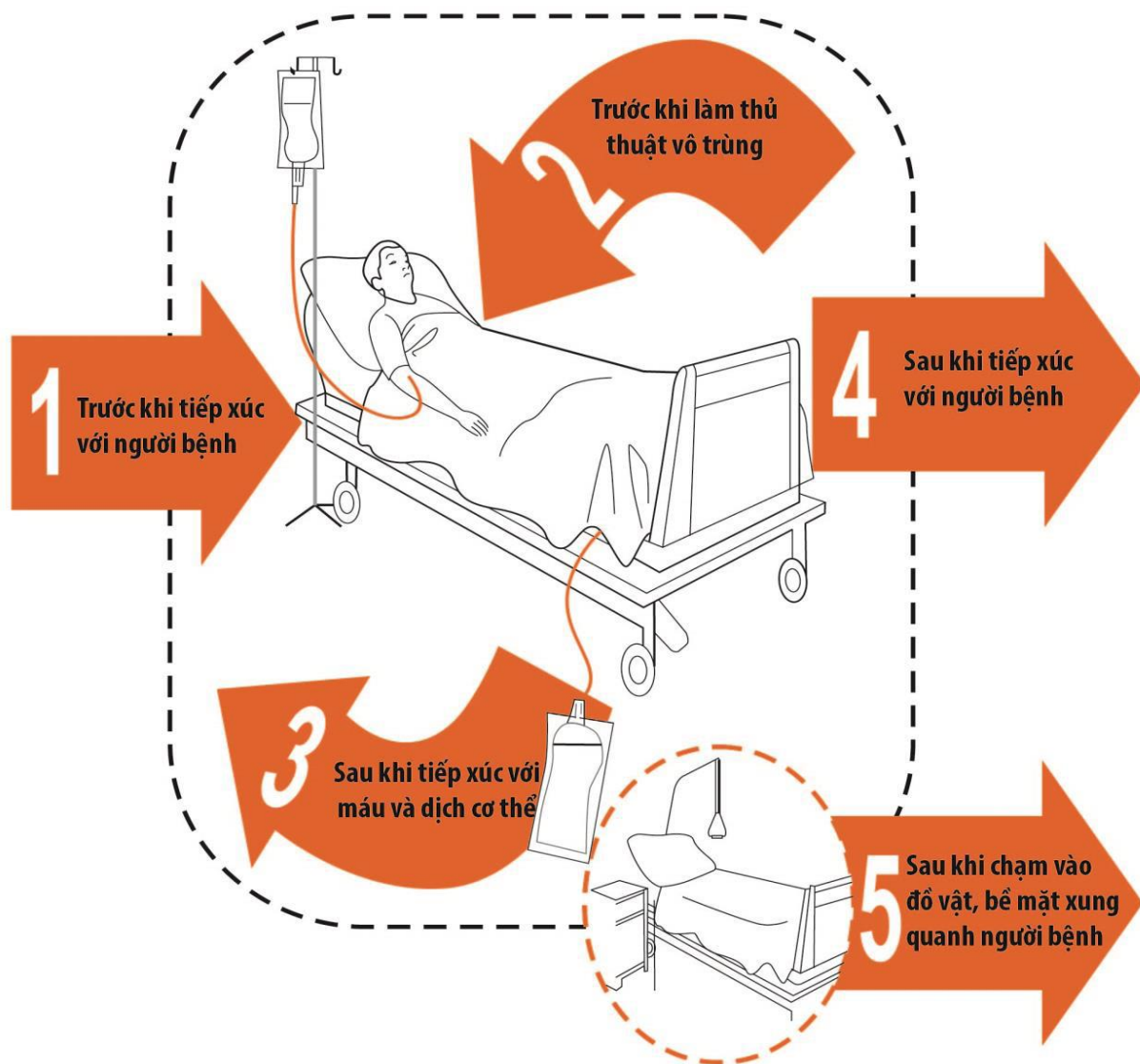
b. Phương pháp khử khuẩn tay bằng dung dịch VST chứa cồn

Trách nhiệm	Các bước thực hiện	Mô tả /Biểu mẫu
Tất cả NVYT CSNB	Bước 1: Rửa tay bằng xà phòng thường, không dùng bàn chải. ↓	- Mở vòi nước, làm ướt bàn tay tới khuỷu tay. - Lấy 3ml-5ml dung dịch xà phòng thường vào lòng bàn tay. - Chà kỹ kẽ móng tay và các bước tiếp theo như quy trình VST thường quy, sau đó chà cổ tay, cẳng tay lên tới khuỷu tay. - Rửa tay dưới vòi nước, theo trình tự từ đầu ngón tay tới khuỷu tay, loại bỏ hoàn toàn xà phòng trên tay. - Lau khô tay bằng khăn tiệt khuẩn hoặc khăn giấy sạch theo trình tự từ bàn tay tới khuỷu tay. - Thời gian thực hiện bước 1: 1 phút

Tất cả NVYT CSNB	 Bước 2: Chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn.	- Lấy 3ml-5ml dung dịch VST chứa cồn vào lòng bàn tay trái, nhúng 5 đầu ngón tay của bàn tay phải ngập trong cồn trong 5 giây, sau đó chà cổ tay, cẳng tay tới khuỷu tay của tay phải (chà cho tới khi tay khô). - Tương tự như trên để vệ sinh tay trái. - Lấy tiếp 3ml-5ml dung dịch VST chứa cồn, chà bàn tay như quy trình VST thường quy cho tới khi tay khô. - Lặp lại thêm 1 lần nữa kể từ đầu của bước 2. - Thời gian thực hiện bước 2: tối thiểu là 3 phút
------------------------	---	---

Chú ý:

- Nếu thời gian chà tay chưa đủ 3 phút thì lấy tiếp 3ml-5ml dung dịch VST chứa cồn, chà bàn tay như quy trình VST thường quy cho tới khi đủ 3 phút;
- Trong quá trình VST, cánh tay và bàn tay luôn hướng lên trên.

*Phụ lục 1:***5 THỜI ĐIỂM PHẢI VỆ SINH TAY**

Phụ lục 2**CÁC BƯỚC VỆ SINH TAY BẰNG XÀ PHÒNG**

Bước 1: Làm ướt bàn tay bằng nước. Lấy xà phòng và chà 2 lòng bàn tay vào nhau.

Bước 2: Chà lòng bàn tay này lên mu và các kẽ ngón tay kia và ngược lại.

Bước 3: Chà hai lòng bàn tay vào nhau, miết mạnh các ngón tay này vào các kẽ ngón tay kia.

Bước 4: Chà mặt ngoài các ngón tay này vào lòng bàn tay kia.

Bước 5: Dùng bàn tay này xoay ngón cái của bàn tay kia và ngược lại.

Bước 6: Xoay các đầu ngón tay này vào lòng bàn tay kia và ngược lại. Rửa sạch bàn tay dưới vòi nước chảy và làm khô tay.

Lưu ý: Các bước 2,3,4,5 mỗi bước làm tối thiểu 5 lần. Thời gian mỗi lần VST bằng xà phòng tối thiểu 30 giây.

Phụ lục 3**CÁC BƯỚC CHÀ TAY BẰNG DUNG DỊCH VST CHỨA CỒN**

Bước 1: Lấy 3- 5ml dung dịch VST chứa cồn vào lòng bàn tay. Chà 2 lòng bàn tay vào nhau.

Bước 2: Chà lòng bàn tay này lên mu và các kẽ ngón tay kia và ngược lại.

Bước 3: Chà hai lòng bàn tay vào nhau, miết mạnh các ngón tay này vào các kẽ ngón tay kia.

Bước 4: Chà mặt ngoài các ngón tay này vào lòng bàn tay kia.

Bước 5: Dùng bàn tay này xoay ngón cái của bàn tay kia và ngược lại.

Bước 6: Xoay các đầu ngón tay này vào lòng bàn tay kia và ngược lại.

Lưu ý: Kỹ thuật chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn ở bước 2,3,4,5 như VST bằng xà phòng và mỗi bước làm tối thiểu 5 lần. Thời gian chà tay bằng dung dịch VST chứa cồn tối thiểu 30 giây.